THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.
דאס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

פראקטישע ארבעט און לאזונגען

דר. ווייצמאנס דערקלערונג ביים אקציאנס קאמיטעט, אז די ציוניסטן דארפן זיך אפזאגן פונ'ם לאזונג פון א אידישן שטאט, האט ארויסגערופן א טומל ביי דער זיצונג. אבער ניט קיין קרייזיס. די מזרחים, וואס האבן געהאט געסטראשעט מיט צוריקציען זייערע מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע, האבן זיך בארואיקט, נאכדעם ווי ווייצמאן האט דערקלערט, אז ער מיינט ניט אז די ציוניסטן דארפן זיך אפזאגן פון א אידנשטאט, נאר בלויז דאס, אז זיי דארפן אים אפלייגן אן א זייט, אפגעבנדיק זיך אין קאנצענטרירנדיק זייערע כחות אויף די באלדיקע, פראקטישע ארבעטן.

דר. ווייצמאן איז דא בלויז קאנסעקווענט בנוגע זיין פאליטיק, וואס ער פירט אן די גאנצע צייט פון זיין פירערשאפט. ער איז פאר דעם, אז די ציוניסטישע כחות זאלן זיך קאנצענטרירן אויפ'ן מיטל צום ציל, אין זאל דערנאך דער ציל ריידן פאר זיך אליין. ער איז פאר אינטענסיווער ארבעט אין ארץ־ישראל, פאר קאלאניזירן א גרייסע צאל אידן אין לאנד,— און דאן וועט אפשר קומען די צייט צו ריידן וועגן א אידישע מלוכה, אונטער בעסערע אומשטענדן.

דר. ווייצמאן האט דערפאר יארן לאנג געארבעט פאר דער גרינדונג פון דער אידישער אגענטור, איבערגעבנדיק אזוי די ארץ ישראל אר־בעט אין די הענט פון א קערפערשאפט, וואס אנערקענט ניט די ציוניסטישע שטרעבונגען. ער וואלט דערמיט ווי געזאגט: "אינערע לאזונגען קאנען וואר־טן, פעסטן אידישן ישוב אין ארץ־ישראל, אין מיר דארפן אויסנוצן אט די כחות, וואס זיינען ווייליק אונז צו הערפן דערינען".

בנוגע דער אידישער אגענטור זיינען די ציוניסטישע לאזונגען שוין לאנג אפגעבלייבן אן א זיים, ווייל זיי האבן געשטערט אין דער פאראייניקונג פון די אידישע כוחות. אלע ציוניסטישע ריכטונגען, מיט'ן אויסנאם פון אייניקע קלענערע גרופירונגען, האבן איינגעשטימט צו דאלאזונגען פאר זיך אין צו ארבעטן אין די גרעניצן פונ'ם באר־שרייבונגען. אבער פראקטישן פראגראם פון דער אידישער אגענטור.

די ציוניסטישע ארגאניזאציע האט איצט געמאכט, מיט דר. ווייצ־מאנס דערקלערונג, נאך א שריט ווייטער. אבער אין דער זעלבער ריכטונג פון פראקטישער ארבעט. דער לאזונג פונ'ם אידנשטאט איז א שטערונג פאר דער ציוניסטישער ארבעט. — ער שטערט צו צוזאמענריידן זיך מיט די אראבער און מיט דער בריטישער רעגירונג, — און אין די אינטערעסן פון דער פראקטישער ארבעט מוז ער דערפאר אפגעלייגט ווערן אן א זייט.

פונ'ם פראקטישן שטאנדפונקט איז די לאניק אויף דר. ווייצמאנ'ס זייט. אנשטאט צו פארשווענדן די כחות אויף פאליטישן אומפרוכטבארן קאמף, איז בעסער אנצווענדן אלע קרעפטן אין דער פראקטישער אויפבוי ארבעט. ווערן די רעזולטאטן זיין פרוכטבאר, דאן ווערן זיי ריידן פאר זיך אליין.

עס קאן נאך אויסזעהן, אז דער לאזונג איז זייער וויכטיק פאר דער אינגערלאכער ציוניסטישער טעפיקייט. און אז אן דעם לאזונג וועט עס ווערן שווערער צו מאכן די נויטיקע זאמלונגען פאר די ציוניסטישע פאנ־דען. דער אמת איז אבער, אז שוין איצט ווערן די ציוניסטישע פאנדן כמעט אין אלע לענדער, און הויפטזאכלעך אין די פאראייניקטע שטאטן, געזאמ־לעלט פון דער אגענטור, און דאס הייסט, נ י ט אונטער די ציוניסטישע לאזונגען. אינ'ם פאל פון די פאראייניקטע שטאטן ווערן זיי גאר געזאמלט אין פארבינדונג מיט אלגעמיינע אידישע פאנדן, דורך דער "דזשאינט".

אגב איז פאר די אידן פון גאר דער וועלט פון דער גרעסטער וויכ־טיקייט דער פאקט, — דער לעבעדיקער אידישער ישוב אין ארץ־ישראל, — און די אידישע וועלט איז ווארשיינלאך מער פאראינטערעסירט אין זיין קיום און אין זיין אנטוויקלונג, ווי אין די ציוניסטישע לאזונגען, וואס זיי־נען א זאך פאר דער ווייטערער צוקונפט.

דר. ווייצמאנס דערקלערונג וועט דערפאר, זעט אויס, קאנען ברייג־גען בלויז נוצן פאר דער ארבעט אין ארץ־ישראל. אפלייגנדיק אן א זייט די עקסטרעמע פאדערונגען, וועט פארלייכטערט ווערן דער וועג צו צוזא־מענריידן זיך מיט די אראבער און מיט דער מאנדאטן מאכט.

וואס איז שייך די אראבישע פירער, ווילן די עקסטרעמיסטן צווישן זיי דערווייל נאך ניט הערן פון וועלכע ס'איז פשרות. אבער פארט וועט עס זיין לייכטער איצט איינצוברעכן זייער קשיות. ווען די מאנדאטן מאכט זאל נאר ארויסווייזן א גוטן ווילן און אנטשלאסנהייט דורכצופירן כאטש אירע געמעסיקטע פארפליכטונגען צו די אידן.

און דאס קאן מען איצט פון דער מאנדאטן מאכט דערווארטן. דער באריכט פון דער מאנדאטן קאמיסיע האט דערווייזן, אז די ענדלאכע מיי־נונג פארארטיילט זי פאר איר ביז איצטיקער פארנאכלעסיקונג פון אירע פליכטן, און מיט דער מיינונג וועט זי זיך מוזן רעכענען.

"גוטע אידענעס" האבן אויך געפראוועט טישן פאר חסידים

פון מאריע איינרעאמס

פארצייטיקע פרומע מלומדים פלעגן מיט מיידלאך ניט ווען קנעלן די 'שוואר־צע פינטעלאך' פאר קיין שום געלט, ווייל פאר נשים — פלעגן זיי טענה'ן האבן זיי קיין תורה ניט. ספעציעל אין דער חסידישער וועלט זיינען דערצוינג געווארן פיינע אידישע טעכטער, וועלכע האבן די תורה אליין איבערגענומען אז דער חיקוי פון א מלמד, און האבן מיט זייער אייי־נענעם און פלייסיקן שטודיום פון דער רבנישער ליטעראטור אזוי ווייט גע־בראכט, אז זיי זיינען אליין געווארן שפע־טער רעגעלע מלמדי־כעס און האבן אפילו ניט זעלטן דערפיליט די פונקציעס פון קווייטער תורה, געגעבן ברכות, געהאלפן עק־רות א. א. וו.

מאנכע פון די דאזיקע "הייליקע שטע־רענטיכלאך" זיינען געווארן "גוטע אידע־נעס" [illegible] מען זאגט בזרושה, אזוי ווי למשל די באריטמע "אדער" — דעם בעל שם טוב'ס טאכטער, וועלכע האט א צייט געפראוועט טישן נאך איר פאטער'ס פטירה אין מערשיבון און האט איבער־געזוגען די קזקאטישע נאטור און טיפע מיסטישע אמונה פון חסידיזם גרינדער. אויף אן עגלאכן אופן האט נע'שמ'ט אלס "גוטע אידענע" דעם קאזיציעד מגיד'ס טאכטער "סערקעלע", וועלכע האט שוין געזאגט תורה פאר חסידים מיט א פאר־דעקטן פנים, און א סך פרומע זקנים אין פוילן דערציילן פון אירע מופתים נאך ער היום.

די דאזיקע נשים צדקניות האבן זיך אין זייער פאטערס הויז אין אהל של תו־רה באקאנט ניט בלויז מיט דעם נאנצן חסידישן'ן צערעמאניאל און אידישע מנ־הגים, נאר אויך מיט חסידישער תורה און אפילו מיט'ן זהר. ווען דער פאטער האט ניט איבערגעלאזן קיין זון פאר זיין פאכ־דער ממלא מקומו, האבן די פרומע באר־נאכטע טעכטער איבערגענומען דן פאפ־טער'ס הייליקע מיסיע אין פאלק און פארטגעזעצט אויף זייער שטיינער דן פארשפריטונג פון בעל שמ'ם תורה.

אזוי האט צענדליקער יארן געפראוועט גוט אידישקייט די באריטמע "לודמירער מויד" אין די צייט פון "מאטעלע טשערנ־נאביליער" און טויזנטער חסידים פון אוק־ראינע האבן זיך געצויגן צו איר הערן תורה און צו מתנה זיין זי מיט פריזונות פאר א ברכה. א קורצע צייט איז זי, אויף דער צודרינגלאכקייט פון אראבער (א סוחר) און רביים געווען פארהייראט, און דאן האט זיך פון איר אפגעטאן דער "רוח הקדש". אבער באלד האט זי זיך גע'גט מיט'ן מאן און איז ביי איר טיפן עלטער (ארום 90 יאר!) פארבליבן א גרושה און איז, פארלירנדיק די אנטוישטע אנ־היינגער, אוועק קיין ארץ־ישראל, וואו זי האט אויסגעלעבט אירע יארן.

נאך אין די ערשטע צייטן פון בעל שם טוב, איידער דער לעצטער איז נתקבל גע־וואר, האט געלעבט אין גאליציע א מאד־נע פרומע אשת־חיל, מיט'ן נאמען "יענ־טע די נביאה", וועלכע איז שפעטער, זאגט מען, געווארן די שווינער פון ר' אי־ציקל דראביטשער זצ"ל. איר מאן — א סוחר — האט נעהאט דעם גרעסטן דרך ארץ פאר די לומדות און פרומקייט פון זיין פלייסיגער בעל־הבית'טע. און האט איר ניט געשטערט אין אירע פאנטאסטי־שע איינבילדונגען און אויסטערלישע מנ־הגים. איינמאל קומענדיק אהיים פון שח־רית, האט דער מאן באמערקט, ווי זיין "יענטע" האט זיך אין מיט'ן קערן די שטוב פלוצים צעטאנצט זאגנדיק "קדוש, קדוש". אויף זיין פראגע וואס דאס באדייטעט, האט יענטע ערנסט אים דערקלערט, אז זי האט נאר וואס געהערט די מלאכים אין הימל זאגן קדושה . . .

חסידים דערציילן, אז "יענטע די נבי־אה" האט פאראויסגעזאגט דעם בעל שם טוב'ס פטירה אין א פרעמד לאנד אויפ'ן וועג קיין ארץ־ישראל און האט אים דער־קלערט, אז ער וועט דאס הייליקע לאנד קיינמאל ניט זעהן, ווייל ער, דער בעל שם טוב, האט פונג בכבוד געווען יענטעס מאן; דער לעצטער האט, נאך יענטעס טויט, מאקע דערגרייכט ארץ־ישראל און איז דארטן געשטארבן. ביי יענטען איז ניט געווען, בנוגע צו אירע באקאנטע און באזוכער קיין שום משא פנים. זי האט יעדן געזאגט דעם אמת אין זיי אויגן. אי־רע "נביאות" צו פריזואטע לייט פלעגט זי אנפאנגען מיט א מין ביבלישער שפראך: "כה אמרה יענטע הנביאה", און מאנכע חסידים האבן פשוט געציטערט פאר איר מויל און זיך געהיט פאר איר.

יענטע האט קיין פריזונות און קוויטלאך פון קיינעם ניט גענומען, אבער זי האט זיך שטארק אינטערעסירט צו העלפן ארי־מע לייט סיי דורך געלט, סיי דורך מענש־לאכער טרייסט. קיין תורה פאר חסידים האט זי אויך ניט געזאגט, און דאך האט זי נעהאט א סך באזוכער, אמת'ע מאמי־נים, וועלכע פלעגן קומען צו איר תיבל ברכה זיין אדער נאך א ישועה. פאר יעדן נאסט האט זי געהאט א פארטיקן פסוק, וועלכער האט געהאלפן אנטרעקן אים זיין מזל און זיין צוקונפט. זי האט צו מאנס־ביל ניט גערעדט מיט א פארדעקטן פנים, ווי אנדערע רבי'צינס, נאר הינטענארום־מער, שטייענדיק צו זיי מיט דער פלייצע. דאס האט נאך מער פארשטארקט די אמו־נה אין אירע כוחות. ווען זי האט נביאות געזאגט, פלעגט קודם אריינפאלן אין א "טראנס", אזוי ווי א מאדערנער "מע־דיום" און ארויסריידן די ווערטער מיט א ספעציעלן מגיד'ישן ניגון. אין פארשיידע־נע אוקראינישע שטעטלאך, וואו גוטע אי־דען האבן "נע'קעניגט" פלעגן אין דעם רב'נס אנוועזנהייט, חסידים אפט אויפגע־נומען ווערן פון רבי'צינס, אוז האבן זיך שטארק גערעכנט מיט זייער עצות. אפילו אין סאדיגערע האט א רבי'ץן א שטיק צייט געפראוועט חסידות; ביז אין קליי־נער זון איז אונטערגעוואקסן, און זי האט דער קאמף צווישן בער אפזייציע און דער רעגירונג אין פוילן פארשטארקט זיך און פארשארפט זיך. די אפזייציע ווערט דרייסטער פון טאג צו טאג, פעסטער און זיכערער אין אירע כחות. וואס האלטן אין איין שטיינגן. ווער עס דערמאנט זיך אירע ארויסטרעטונגען מיט א יאר צו־ריק, למשל אירע דעקלאראציעס, איר מו־ראנצירן דעם פאקטישן הערשער אין לאנד, דעם מארשאל פילסודסקי, וועט פשוט ניט דערקענען די מענשן און די שפראך זייערע. ווען ער וועט דורכלעזן א רעדע פון אייניעם פון די פארשטייער פון די אפזייציעלע פארטייען, וואס איז געהאלטן געווארן אויפ'ן לעצטן קאנ־קאווער קאנגרעס פון די צענטראלינקע אפזייציעלע פארטייען, ווען ער וועט זיך באקאנען מיט דער רעזאלוציע, וואס אין אנגענומען געווארן אויפ'ן קאנגרעס, אלץ ווערט שוין געוואס קלאר און אפ־קיינער ווערט שוין ניט געשוינט. עס פעלט שוין ניט, אזוי צו זאגן, קיין איין דנש און קיין איין אות. מען הייסט זיך שוין ניט אנשטויסן, ווען מען וועט־רעדט, וועמען מען מיינט. מען רעדט, ווי מען זאגט, ברחל בתך הקטנה.

דאס איז נאך ניט קיין באוויין; אז די אפזייציע האלט שוין נאענט ביים זיג, דאס איינג נאר, אז שטארק אין נעפאלן דער אוטאריטעט פון די איציטיקע הער־שער אין פוילן, וואס איז געווען אזוי גרוים נאך מיט יארן צוריק, אז קיינער פון דער אפזייציע האט ניט געראטן דעם מוט צו דערמאנען דעם נאמען פון מאר־שאל פילסודסקי, ווער שמועסט שוין אים צו טאדלען, אים צו באשולדיקן. מען האט קריטיקירט דיי רעגירונג, די מענשן פון דער סביבה, העכסטנס דאס סיסטעם, אבער דעד מענש, וואס שטייט אין צענ־טרום פונ'ם איצטיקן פאליטישן לעבן פון פוילן איז געבליבן אומבארירט, א מין הייליקטום, הייליגט איז דאס דאזיקע הייליקטום איינגעריסן געווארן, און האלט ביים פארשווינדן. די דאזיקע עוב־דא איז געווען איינע פון די וויכטיקסטע, וועלכע מיר האבן צו פארצייכענען אין דער אנטוואיקלונג פונ'ם קאמף פון דער אפזייציע קעגן דעם איצטיקן רעזשים. ווארום אן אוטאריטעט קאן זיך דערלויבן די שרעקלאכסטע רעפרעסיעס, איז אבער דער אוטאריטעט נימא, ווערט די מינד־סטע רעפרעסיע א טויט־געפאר

די אפזייציע ווענדט זיך שוין איצט קעגן דעם פרעזידענט פון דער רעפובליק, באשולדיקט אים דירעקט, אז ער בלייבט ניט דער העכסטער היטער פון דער קאנ־סטיטוציע אין פונ'ם געזעץ, נאר לאזט זיך אראפריק צו דער מדרגה פון א ווערקצייג אינ'ם קאמף קעגן דעם פארלא־מענטארזיס, קעגן דעמאקראטיע. דער פרעזידענט פון דער רעפובליק, וואס איז געווילט געווארן אלס קאנדידאט פון מארשאל פילסודסקי אויפ'ן ארט פון אים געלערנט, ווי אזוי צו פירן א טיש.

"צווישן די צוויי באדינונגען פון די פארפליכטונגען פון דעם מאנדאט, נעמ־לאך די שאפונג פון דער אידישער נאציע אנאלער היים אין די אנטוויקלונג פון זעלבסט רעגירנדיקע אינסטיטוציעס, אנערקענט ניט דער מאנדאט קיין שום פארצוג צו דער דורכפירונג פון אייניעם אדער דעם אנדערן פונקט. ס'וואלט פונקט אזוי געווען ניט יושר'דיק זיך צו באקלאגן קעגן דער מאנדאטן מאכט, אז אכט יאר נאכדעם ווי די מאנדאט רעגירונג איז אין מאכט, איז ניט איינגעפירט געווארן קיין זעלבסט רעגירונג אין פאלעסטינע און די אידישע נאציאנאלע היים האט ניט דער־גרייכט איר פולע אנטוויקלונג. דאס זיי־נען די אויפנאבן פון דעם מאנדאט, אבער עס איז ניט די פליכט פון דער מאנדא־מאכט באלד צו פארענדיקן די דאזיקע אויפגאבע.

"די באלדיקע פליכט פון דער מאנדא־טען מאכט איז בלויז צו שאפן און אנצו־האלטן אין פאלעסטינע אלגעמיינע באד־דינונגען וואס זאלן זיין גינסטיק פאר דער שטופענווייזער דערגרייכונג פון ביי־דע צילן פון דעם מאנדאט. די מאנדאט קאמיסיע־האלט, בנוגע דעם פליכט פון דער מאנדאטן מאכט, אז דער רעזולט וואס איז איינגעפירט אין פאלעסטינע פון דער אינגלישער רעגירונג, אין פראקטיס פאליס אין פאלעסטינע, און פראקטיס־טירט זייער שארף קעגן די שווערע באשולדיקונגען, וואס ווערן קעגן איר געבראכט אין דעם באריכט.

דער ענטפער באהאנדלט יעדן פונקט פון דער מאנדאטן קאמיסיעס באריכט, און ענטפערט אויף אים מיט א פארטיי־דיקונג אדער מיט א פראטעסט.

"די וויכטיקסטע קלאגע פון דעם באר־יכט, — ווערט געזאגט אין דעם ענט־פער, — איז אפשר דער סטייטמענט, אז "די בייזלוויזיע פאסיוויטעט פון דער מאנ־דאטן מאכט, ביים דורכפירן אירע חת־חייבות'ן צו דער פאלעסטינער באפעל־קערונג, איז די פונדאמענטאלע סיבה פון די רייבונגען, וואס האבן געפונען זייער שטארקסטן אויסדרוק אין די אומ־רוען פון פאראיארן אונוסט'. דערביי ווערט אויף ספעציעל אונטערגעשטראכן דער כלומרשט'דיקער דורכפאל פון דער ענגלישער רעגירונג אין דעם העלפן אנטוויק־לען: אגריקולטור און דערציאונג דער־גרייכונגען, א ברייטע פראגראם פון עפנטלאכע ארבעטן, און דערמוטיקונג פון צוזאמענארבעט צווישן אידן און אראבער. דער דאזיקער כלומרשט'דיקער דורכפאל ווערט אנגענעבן אלס אורזאך פון אומצופרידענקייט מצד די אראבער מיט דעם רעזולט פון דער מאנדאטן מאכט.

די דאזיקע קריטיק אין שטארק אי־בערראשנד, — דערקלערט ענגלאנד'ס ענטפער. — ספעציעל ווען מען נעמט אין באטראכט דעם פאקט, וואס דער סעקרעטערנטלאכע, וואס איז צענויפגערור־דישע, די אינווערסטיציעס, וואס זיינען געמאכט געווארן דאכן ניט באפרוכטעט דירעקט דאס עקאנאמישע לעבן, דאכן ניט געעפנט נייע קוואלן פון ארבעט און פרנסה. דאס זיינען געווען אדער מיליטע־רישע אינוועסטיציעס אדער אזלעכע וואס האבן געקאנט ערשט אין דער צוקונפט ברייננען די גרויסע רעזולטאטן, ווי דער אויפבוי פונ'ם פארט גדניא. די רעגירונג קרייזן זיינען פארכאפט געווארן מיט א מין "התלהבות פון שעפערישער אר־בעט", וואס איז, פארשטייט זיך, ווי דער שטייגער איז, באלד עקספלאאטירט גע־ווארן פון פארשיידענע געשעפטסמא־כער, וועלכע האבן מיט שעפערישער ארבעט גאר א קנאפן שייכות געהאט. דער באאמטן אפאראט האט זיך באמיט קאנצענטרירן אלץ אין זיינע הענט. עס איז געקומען צו דער הערשאפט די שיטה פון עטאטיזם, וואס איז נאך פארשארפט געווארן צוליב דעם אנטי־אידישן מא־מענט, צוליב דער מעגלאכקייט צו אפ־צושוואכן דעם עקאנאמישן כח פון די אידן.

דער עטאטיזם האט צוזאמען מיט דער אומערטרעגלאכער שטייערן־לאסט גע־מאכט א תל פון ברייטע שיכטן, קודם כל פון די אידישע קליינע און מיטעלע און אינדוסטריעלער און סוחרים, האט אר־בערגעצוינגן אין גאר פילע הינזיכטן דאס שטריקל בכלל. געבראכט צו א איבער־שפאנונג פון כחות אזוי, אז ווען די גר־טע יארן זיינען פארביי, ווען עס איז געקומען די ירידה פון די פריין אויף לאנדווירטשאפטלאכע פראדוקטן, איז גע־קומען צו אן אלגעמיינעם צוזאמענברוך. דאס דאדף האט אויפגעהערט צו קויפן סחורות, און די פוילישע אינדוסטריע, פאר וועלכער דער אינערלאכער מארק איז געווען תמיד צו קליין, און וועלכער האט שטארק געליטן פון פעלן פונ'ם רוס־לענדישן מארק, האט באקומען נאך א קלענערן, נאך אן איינגעשרומפערטן מארק.

די איצטיקע רעגירונג קאן זיך קיין עצה ניט געבן מיט'ן דאזיקן צושטאנד. זי קאן זיך ניט דערוועגן אויף קיין אנט־שייידענעס שריט. זי לעבט בלויז דערפון, וואס די אפזייציע קומט ערשט צו זיך אן און האט נאך ניט דעם נויטיקן מוט און קאנצענטרירן־אלץ אין זיינע הענט. עס איז געקומען צו דער הערשאפט די שיטה פון עטאטיזם, וואס איז נאך פארשארפט געווארן צוליב דעם אנטי־אידישן מא־מענט, צוליב דער מעגלאכקייט צו אפ־צושוואכן דעם עקאנאמישן כח פון די אידן.

דער עטאטיזם האט צוזאמען מיט דער אומערטרעגלאכער שטייערן־לאסט גע־מאכט א תל פון ברייטע שיכטן, קודם כל פון די אידישע קליינע און מיטעלע און אינדוסטריעלער און סוחרים, האט אר־בערגעצוינגן אין גאר פילע הינזיכטן דאס שטריקל בכלל. געבראכט צו א איבער־שפאנונג פון כחות אזוי, אז ווען די גר־טע יארן זיינען פארביי, ווען עס איז געקומען די ירידה פון די פריין אויף לאנדווירטשאפטלאכע פראדוקטן, איז גע־קומען צו אן אלגעמיינעם צוזאמענברוך. דאס דאדף האט אויפגעהערט צו קויפן סחורות, און די פוילישע אינדוסטריע, פאר וועלכער דער אינערלאכער מארק איז געווען תמיד צו קליין, און וועלכער האט שטארק געליטן פון פעלן פונ'ם רוס־לענדישן מארק, האט באקומען נאך א קלענערן, נאך אן איינגעשרומפערטן מארק.

די איצטיקע רעגירונג קאן זיך קיין עצה ניט געבן מיט'ן דאזיקן צושטאנד. זי קאן זיך ניט דערווענען אויף קיין אנט־שייידענעס שריט. זי לעבט בלויז דערפון, וואס די אפזייציע קומט ערשט צו זיך אן און האט נאך ניט דעם נויטיקן מוט און קאנצענטרירן־אלץ אין זיינע הענט. עס איז געקומען צו דער הערשאפט די שיטה פון עטאטיזם, וואס איז נאך פארשארפט געווארן צוליב דעם אנטי־אידישן מא־מענט, צוליב דער מעגלאכקייט צו אפ־צושוואכן דעם עקאנאמישן כח פון די אידן.

דער עטאטיזם האט צוזאמען מיט דער אומערטרעגלאכער שטייערן־לאסט גע־מאכט א תל פון ברייטע שיכטן, קודם כל פון די אידישע קליינע און מיטעלע און אינדוסטריעלער און סוחרים, האט אר־בערגעצוינגן אין גאר פילע הינזיכטן דאס שטריקל בכלל. דאס זיינען געווען אדער מיליטע־רישע אינוועסטיציעס אדער אזלעכע וואס האבן געקאנט ערשט אין דער צוקונפט ברייננען די גרויסע רעזולטאטן, ווי דער אויפבוי פונ'ם פארט גדניא. די רעגירונג קרייזן זיינען פארכאפט געווארן מיט א מין "התלהבות פון שעפערישער אר־בעט", וואס איז, פארשטייט זיך, ווי דער שטייגער איז, באלד עקספלאאטירט גע־ווארן פון פארשיידענע געשעפטסמא־כער, וועלכע האבן מיט שעפערישער ארבעט גאר א קנאפן שייכות געהאט. דער באאמטן אפאראט האט זיך באמיט קאנצענטרירן